

Piotr Mostowik*
Edyta Figura-Góralczyk**

**ODMOWA WYKONANIA POLSKIEGO ORZECZENIA
Z POWODU OBCEGO *ORDRE PUBLIC*.
GŁOSA DO WYROKU NIEMIECKIEGO
FEDERALNEGO SĄDU NAJWYŻSZEGO
(BUNDESGERICHTSHOF) Z 19 LIPCA 2018 R.
(IX ZB 10/18)**

DOI: 10.26106/yws3-zt09

**Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego,
Europejskiego i Porównawczego, vol. XVII, A.D. MMXIX**

GŁOSA

I. Uwagi wprowadzające

Głosowane orzeczenie BGH¹ dotyczy stwierdzenia wykonalności w Niemczech wyroku polskiego sądu². Wcześniejsze postępowanie w Polsce dotyczyło naruszenia dóbr osobistych poprzez opublikowanie dnia 15 lipca 2013 r. na portalu internetowym ZDF zapowiedzi filmu dokumentalnego *Verschollene Filmschätze 1945. Die Befreiung der Konzentrationslager*³, w którym błędnie użyto sformułowania „polskie obozy zagłady Majdanek i Auschwitz”. Sąd Apelacyjny w Krakowie w sprawie wytoczonej przez byłego więźnia obozu koncentracyjnego Auschwitz w trakcie II wojny

---

* Doktor habilitowany nauk prawnych, prof. UJ, Katedra Prawa Prywatnego Międzynarodowego, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. ORCID: 0000-0003-3548-1003, e-mail: piotr.mostowik@uj.edu.pl.

** Doktor nauk prawnych, Katedra Prawa Cywilnego, Gospodarczego i Prywatnego Międzynarodowego, Instytut Prawa, Kolegium Ekonomii, Finansów i Prawa, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie. ORCID: 0000-0003-4403-4707, e-mail: edyta.figura-goralczyk@uek.krakow.pl.

¹ Wyrok BGH z dnia 19 lipca 2019 r., IX ZB 10/18, <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=pm&Datum=2018-8&nr=86838&linked=bes&Blank=1&file=dokument.pdf> [dostęp: 27.11.2019 r.], dalej: wyrok BGH z 2018 r.

² Wyrok SA w Krakowie z dnia 22 grudnia 2016 r., I ACa 1080/16, LEX nr 2202552, [http://orzeczenia.krakow.sa.gov.pl/content/\\$N/15200000000503_I_ACa_001080_2016_Uz_2016-12-22_001](http://orzeczenia.krakow.sa.gov.pl/content/$N/15200000000503_I_ACa_001080_2016_Uz_2016-12-22_001) [dostęp: 27.11.2019 r.], dalej: wyrok SA w Krakowie z 2016 r.

³ W tłumaczeniu na j. polski: „Zaginione skarby filmowe 1945. Wyzwolenie obozu koncentracyjnego”.

światowej przeciwko niemieckiej stacji telewizyjnej Zweites Deutsches Fernsehen (dalej: ZDF) wydał orzeczenie uwzględniające częściowo powództwo.

W wyroku SA w Krakowie z 2016 r. nakazano pozwanemu przeproszenie powoda poprzez zamieszczenie stosownego oświadczenia w języku niemieckim, na jego portalu internetowym⁴. Pozwany co prawda umieścił przeproszenie powoda na swojej stronie internetowej przez okres 4 tygodni, ale uczynił to w sposób niedokładnie odpowiadający sentencji wyroku i niezadowolający dla powoda, co doprowadziło do wszczęcia procedury o stwierdzenie wykonalności wyroku SA w Krakowie z 2016 r. w Niemczech. W wyniku tego postępowania sądy pierwszej i drugiej instancji stwierdziły wykonalność orzeczenia w Niemczech, ale następnie niemiecki Federalny Sąd Najwyższy (Bundesgerichtshof) w wyroku z 2018 r. odmówił stwierdzenia wykonalności wyroku SA w Krakowie z 2016 r. Postępowanie toczyło się w trybie postępowania o stwierdzenie wykonalności wyroku sądu innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej (w tym przypadku – sądu polskiego) w trybie rozporządzenia UE Bruksela I⁵. Przewiduje ono, że stwierdzenie wykonalności jest przeważnie udzielane niemal automatycznie (art. 33, art. 38 ust. 1 oraz art. 45 i 34 rozporządzenia Bruksela I). W omawianej sprawie *exequatur* nie zostało jednak przyznane. Zgodnie z sentencją wyroku BGH z 2018 r.: „Żądanie wnioskodawcy nadania klauzuli wykonalności wyrokowi Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 22 grudnia 2016 r. zostaje oddalone. Koszty postępowania ponosi wnioskodawca. Wysokość kosztów zostaje ustalona na 4.000 €”⁶.

Przedmiotem dalszych uwag jest kilka kwestii wyłaniających się na tle wyroku BGH z 2018 r. oraz jego ogólna ocena z perspektywy „współpracy sądowej w sprawach cywilnych w Unii Europejskiej”, czyli międzynarodowego prawa prywatnego i postępowania cywilnego, w sprawach o naruszenie dóbr osobistych. Reguły jurysdykcji i uznawania zagranicznych orzeczeń zostały w dużej mierze ujednoczone w państwach członkowskich UE. Jednolite regionalne reguły jurysdykcji krajowej oraz wzajemnego uznawania orzeczeń w sprawach cywilnych przyniosło wejście w życie konwencji brukselskiej z 1968 r., a w ostatnich latach wydanie wtórnego prawa unijnego – najpierw omawianego rozporządzenia Bruksela I, a obecnie – rozporządzenia Bruksela I bis⁷. Na gruncie omawianego rozporządzenia Bruksela I występuje „automatyczne” uznanie oraz stwierdzenie wykonalności orzeczeń, objętych zakresem tego rozporządzenia. Niemiej każdy z tych aktów normatywnych, w tym

---

⁴ Treść przeprosin z sentencji wyroku SA w Krakowie z 2016 r. została przytoczona w pkt II niniejszej glosy.

⁵ Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, Dz. Urz. UE L 12 z 2001 r., s. 1, dalej: rozporządzenie Bruksela I.

⁶ Cyt. trzecie, czwarte i piąte zdanie wyrzeczenia wyroku BGH z 2018 r., s. 2, w j. niemieckim: „Der Antrag des Antragstellers, das Urteil des Appellationsgerichts Krakau, Polen, vom 22. Dezember 2016 – IACa 1080/16 – mit der Vollstreckungsklausel zu versehen, wird abgewiesen. Der Antragsteller trägt die Kosten des Verfahrens. Der Wert des Verfahrens wird auf 4.000 € festgesetzt”.

⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, Dz. Urz. UE L 351, s. 1, dalej: rozporządzenie Bruksela I bis.

rozporządzenie Bruksela I, pozwala na „zablokowanie” na własnym terytorium skutków orzeczenia wydanego w innym państwie członkowskim, m.in. na podstawie klauzuli porządku publicznego⁸, co miało miejsce w omawianej sprawie⁹.

II. Wyrok SA w Krakowie z 2016 r. nakazujący zaniechanie publikacji i przeproszenie za naruszenie dóbr osobistych

Omawiane postępowania sądowe i wyroki – jak już wskazywano wyżej – mają swoje źródła w opublikowaniu dnia 15 lipca 2013 r. na portalu internetowym Zweites Deutsches Fernsehen (ZDF) zapowiedzi filmu dokumentalnego *Verschollene Filmschätze 1945. Die Befreiung der Konzentrationslager*, w którym mylnie użyto określenia „polskie obozy zagłady Majdanek i Auschwitz” („polnischen Vernichtungslager Majdanek und Auschwitz”). Dnia 19 lipca 2013 r. polska Ambasada w Niemczech zainterweniowała w tej sprawie, co spowodowało, że tego samego dnia ZDF dokonało korekty tego sformułowania na „niemieckie obozy zagłady Majdanek i Auschwitz na polskim terytorium” („deutschen Vernichtungslager auf dem polnischen Gebiet Majdanek und Auschwitz”). Również dnia 19 lipca 2013 r. pełnomocnik Pana Karola Tendery, byłego więźnia obozu koncentracyjnego w Auschwitz w trakcie II wojny światowej, wystosował do ZDF pismo, w którym domagał się usunięcia ze strony internetowej www.zdf.de określenia „polskie obozy zagłady” oraz opublikowania przeprosin w języku niemieckim oraz polskim na tymże portalu, a także w prasie oraz zapłaty na rzecz organizacji społecznej kwoty 50.000 złotych. W odpowiedzi pismami z dnia 31 lipca oraz 15 sierpnia 2013 r. redaktor naczelny ZDF przeprosił Pana Karola Tenderę za sformułowanie „polskie obozy zagłady” oraz przekazał wyrazy ubolewania. Ponadto pismem z dnia 14 sierpnia 2013 r. za zaistniałą sytuację przeprosiła stacja telewizyjna ARTE, która dostarczyła do ZDF błędne tłumaczenie.

Nieusatsyfakcjonowany częściową reakcją Karol Tendera wniósł w 2014 r. przeciwko ZDF do sądu polskiego pozew z tytułu naruszenia jego dóbr osobistych. W przeddzień rozprawy przed Sądem Okręgowym w Krakowie, tj. dnia 11 kwietnia 2016 r., ZDF zamieściła na swoim portalu internetowej informację, iż w lipcu 2013 r. na ich stronie internetowej w zapowiedzi programu zostało omyłkowo użyte nieprawdziwe sformułowanie „polskie obozy zagłady”, mimo iż oczywiście chodziło o „niemieckie obozy zagłady w okupowanej Polsce”. Informacja ta zawierała również przeprosiny za popełniony błąd, ale nie zostały one skierowane bezpośrednio do Pana Karola Tendery¹⁰. Sąd Okręgowy w Krakowie (sąd pierwszej instancji) oddalił

⁸ Co do klauzuli porządku publicznego zob. K. Przybyłowski, *Polskie prawo prywatne międzynarodowe. Część szczegółowa (skrypt)*, Lwów 1935, s. 140; tenże, *Prawo prywatne międzynarodowe. Część ogólna*, Lwów 1935, s. 164. Autor zauważa, że „inwazja” praw obcych „nieobliczalnych w treści i skutkach” zawsze i wszędzie budziła i budzi reakcję dążącą do ograniczenia ich działania.

⁹ Zob. P. Mostowik, E. Figura-Góralczyk, komentarz do art. 16 [w:] *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz*, red. M. Pazdan, Warszawa 2018, s. 203–231.

¹⁰ Przeprosiny miały charakter ogólny o następującej treści: „Jak już wcześniej wyraziliśmy, żałujemy tego nieuważnego, nieprawdziwego i błędnego sformułowania i przepraszamy wszystkie

pozew. Sąd przyjął, że mimo iż doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda, to czynności potrzebne do usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych powoda zostały przez pozwaną dopełnione, gdyż miało miejsce przeproszenie listowne powoda za zaistniałą sytuację.

Od tego wyroku apelację wniósł powód. Sąd drugiej instancji zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie. Na tym etapie do sprawy włączył się Rzecznik Praw Obywatelskich, który wspierał powoda¹¹. Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z dnia 22 grudnia 2016 r. przychylił się częściowo do stanowiska powoda i nakazał pozwanemu przeproszenie indywidualnie powoda w ściśle określony sposób: przez zamieszczenie w języku niemieckim, na portalu internetowym www.zdf.de (i pozostawienie przez okres 1 miesiąca) na stronie głównej w ramce wyboldowaną czcionką 14 pkt na własny koszt oświadczenia o treści: „Zweites Deutsches Fernsehen, wydawca portalu internetowego www.zdf.de wyraża ubolewanie z powodu pojawienia się w dniu 15 lipca 2013 r. na portalu www.zdf.de w artykule pt. *Verschollene Filmschatze. 1945. Die befreiung der Konzentrationslager*, nieprawdziwego i fałszującego historię Narodu Polskiego określenia, sugerującego, jakoby obozy zagłady w Majdanku i Auschwitz został[y] wybudowane i prowadzone przez Polaków i przeprosza Pana Karola Tenderę, który był więziony w niemieckim obozie koncentracyjnym, za naruszenie jego dóbr osobistych w szczególności tożsamości narodowej (poczucia przynależności do Narodu Polskiego) i jego godności narodowej”. Sąd Apelacyjny w Krakowie uznał, że zachowanie ZDF naruszyło dobra osobiste powoda, a dotychczasowe przeprosiny nie spełniały wymogu adekwatności w stosunku do naruszenia. W ocenie sądu dla spełnienia kryterium adekwatności przeprosiny powinny spełniać m.in. dwa wymogi: być imienne oraz mieć miejsce na portalu internetowym, na którym doszło do naruszenia.

Od tego orzeczenia ZDF wniosło skargę kasacyjną, która została przez polski Sąd Najwyższy przyjęta do rozpoznania¹². Rozprawa została wyznaczona na dzień 25 września 2019 r.¹³ Jednak tuż przed tym terminem ZDF wycofało skargę kasacyjną, co spowodowało umorzenie postępowania kasacyjnego. Warto mieć przy tym na względzie, że niedoszły wyrok SN w tej sprawie nie wpływałby jednak na omawiany wyrok BGH z 2018 r., który dotyczy zagadnienia wykonania w Niemczech prawomocnego i wykonalnego wyroku polskiego, czyli orzeczenia sądu II instancji. Teoretycznie wyrok SN, którego efektem byłoby nowe rozstrzygnięcie sprawy w Polsce, mogłyby spowodować, iż można by znowu w Niemczech rozpocząć postępowanie o stwierdzenie jego wykonalności, jednak wycofanie skargi kasacyjnej przez ZDF uniemożliwiło taki rozwój wydarzeń.

---

osoby, które czują się przez to zranione w swych uczuciach”. („Wie bereits seinerzeit zum Ausdruck gebracht, bedauern wir diese unachtsame, falsche und irrtümliche Formulierung und bitten alle Menschen, die sich dadurch in ihren Gefühlen verletzt sehen, um Entschuldigung.”).

¹¹ Argumentacja Rzecznika Praw Obywatelskich w pliku pt. „Naruszenie dóbr osobistych przez stosowanie określenia «polskie obozy śmierci» – argumenty prawne RPO”, rpo.gov.pl, dostęp: 27.11.2019 r.

¹² III CSK 156/17, www.sn.pl [dostęp: 27.11.2019 r.].

¹³ Informacja dotycząca wokandy ze strony www.sn.pl. [dostęp: 27.11.2019 r.].

III. Niemiecki *ordre public* jako uzasadnienie odmowy wykonania wyroku SA w Krakowie z 2016 r. przez Bundesgerichtshof

Wracając do wyroku SA w Krakowie z 2016 r., trzeba podkreślić, że stał się on z dniem 22 grudnia 2016 r. prawomocny i wykonalny oraz podlegał trybowi stwierdzenia wykonalności, przewidzianemu w rozporządzeniu Bruksela I. ZDF co prawda opublikowało przeprosiny na swojej stronie internetowej w dniach 23 grudnia 2016 r. – 23 stycznia 2017 r. Jednak zdaniem powoda nie były one zgodne z prawomocnym i wykonalnym orzeczeniem sądu polskiego. Dlatego powód wniósł o stwierdzenie wykonalności tego wyroku w Niemczech, tj. państwie siedziby pozwanego nadawcy (stacji telewizyjnej). Kolejne etapy miały miejsce w Niemczech po złożeniu wniosku o stwierdzenie wykonalności wyroku SA w Krakowie z 2016 r. w tym kraju. Sąd Krajowy w Moguncji (LG Mainz) nadał wyrokowi klauzulę wykonalności dnia 27 stycznia 2017 r., jednak nadawca ZDF odwołał się od tego orzeczenia. Również Wyższy Sąd Krajowego w Koblenz (OLG Koblenz) stwierdził wykonalność polskiego orzeczenia w Niemczech dnia 11 stycznia 2018 r. Sąd stwierdził, że: „pozwany – czemu nie zaprzecza – potwierdził nieprawdziwy stan faktyczny, używając sformułowania «polskie obozy zagłady». Nieprawdziwe twierdzenia nie podlegają ochronie wynikającej z art. 5 ust. 1 zd. 1 niemieckiej Konstytucji”¹⁴. Sąd stwierdził, że wykonanie w Niemczech polskiego orzeczenia nie oznaczałoby naruszenia wolności słowa, jak argumentował ZDF, gdyż określenie „polskie obozy zagłady” stanowi twierdzenie niezgodne z rzeczywistością (*unrichtige Tatsachenbehauptung*), które jest wyłączone z ochrony udzielonej przez art. 5 ust. 1 zd. 1 niemieckiej Konstytucji. W związku z tym przyjęcie naruszenia dóbr osobistych powoda w wyroku SA w Krakowie z 2016 r. nie narusza niemieckiej Konstytucji. W uzasadnieniu dodano, że zasadą na tle rozporządzenia Bruksela I jest to, że sąd państwa wykonania orzeczenia nie może dokonywać merytorycznej kontroli wyroku sądu innego państwa unijnego w postępowaniu o stwierdzenie wykonalności.

Od tego orzeczenia pozwany się odwołał do niemieckiego Federalnego Sądu Najwyższego (Bundesgerichtshof) i zawniósł o uchylenie powyższych orzeczeń sądów niemieckich oraz o odmowę stwierdzenia wykonalności wyroku SA w Krakowie z 2016 r. Mocą wspomnianego na wstępie wyroku BGH z dnia 19 lipca 2018 r. z niemiecki Federalny Sąd Najwyższy oddalił wniosek o stwierdzenie wykonalności wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 2016 r., powołując się na to, że wykonanie polskiego wyroku oznaczałoby oczywiste naruszenie niemieckiego porządku publicznego oraz wolności wyrażania opinii (*Meinungsfreiheit*), stanowiącej prawo konstytucyjne (*Grundrecht*). W ogólnie sformułowanej tezie BGH wskazał w szczególności, że: „stwierdzenie wykonalności wyroku, w którym nakazano pozwanej stacji telewizyjnej, aby zgodnie – z poglądem sądu państwa pochodzenia – wyraziła

---

¹⁴ Cyt. uzasadnienia wyroku BGH z 2018 r., s. 7, w j. niemieckim: „Die Antragsgegnerin habe, was sie selbst nicht in Abrede stelle, mit der Formulierung „polnische Vernichtungslager“ eine unrichtige Tatsache behauptet. Eine unrichtige Tatsachenbehauptung unterfalle nicht dem Schutz des Grundrechts aus Art. 5 Abs. 1 Satz 1 GG”.

zał za oświadczenie [polskie obozy zagłady Majdanek i Oświęcim – *EFG PM*] zawierające fałsz historyczny, oraz przeprosiła za zaistniałe w sprawie – zdaniem sądu państwa pochodzenia – naruszenie dóbr osobistych, narusza w sposób oczywisty prawo podstawowe do negatywnej wolności słowa i niemiecki porządek publiczny”¹⁵. BGH tym samym uchylił postanowienie Wyższego Sądu Krajowego w Koblencji (OLG Koblenz) oraz postanowienie Sądu Krajowego w Moguncji (LG Mainz). Ponadto obciążył wnioskodawcę kosztami postępowania w wysokości 4000 euro. BGH jako podstawę prawną orzeczenia wskazał art. 34 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I oraz na art. 5 ust. 1 niemieckiej Konstytucji.

IV. Wątpliwości dotyczące argumentacji zawartej w uzasadnieniu orzeczenia Bundesgerichtshof

Komentarz do uzasadnienia wyroku BGH z 2018 r. trzeba zacząć od zagadnień międzynarodowego prawa prywatnego i postępowania cywilnego. Normy międzynarodowego postępowania cywilnego zostały w Niemczech i Polsce (w Unii Europejskiej) ujednoczone. Nastąpiło to drogą konwencji lugańskiej z 1988 r.¹⁶, a następnie rozporządzenia Bruksela I, mającego zastosowanie do tej sprawy z uwagi na wniesienie pozwu do sądu w 2014 r.¹⁷ Zostało ono w ostatnim czasie zastąpione rozporządzeniem Bruksela I bis, które wprowadza jeszcze sprawniejszy mechanizm wzajemnego wykonywania orzeczeń w UE. BGH potwierdził, że w tej sprawie ma zastosowanie rozporządzenie Bruksela I. Cywilnoprawne sprawy o naruszenie dóbr osobistych, w tym odnośnie do kwestii stwierdzenia wykonalności wyroku, mieszczą się w zakresie przedmiotowym zastosowania rozporządzenia Bruksela I. Ten akt normatywny wprowadza – opierając się na wzajemnym zaufaniu między państwami członkowskimi UE – zasadę uznawania i stwierdzania wykonalności orzeczeń między tymi państwami¹⁸. Niemniej na tle rozporządzenia Bruksela I (jak również obecnie Bruksela I bis) „blokującą rolę” odegrać może klauzula porządku publicznego, a dokładniej – zastrzeżenie możliwości nieuznania zagranicznego orzeczenia, jeżeli jego skutki byłyby nie do pogodzenia z podstawowymi zasadami porządku prawnego państwa, w którym wnioskuje się o wykonanie orzeczenia pochodzące-

---

¹⁵ Cyt. sentencji wyroku BGH z 2018 r., s. 1, w j. niemieckim: „Die Vollstreckung eines Urteils, welches der verurteilten Fernsehanstalt aufgibt, eine nach Ansicht des Gerichts des Urteilsstaats in einer Äußerung [polnischen Vernichtungslager Majdanek und Auschwitz – *EFG PM*] enthaltene Geschichtsverfälschung zu bedauern und sich für eine nach Ansicht des Gerichts des Urteilsstaats hierin zu sehende Persönlichkeitsrechtsverletzung zu entschuldigen, verstößt offenkundig gegen das Grundrecht auf negative Meinungsfreiheit und gegen den deutschen ordne public”.

¹⁶ Konwencja o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, sporządzona w Lugano dnia 16 września 1988 r., Dz. U. z 2000 r. Nr 10, poz. 132.

¹⁷ Zob. P. Mostowik, E. Figura-Góralczyk, Komentarz do art. 16..., nb. 89–90.

¹⁸ Por. np: relacje chińsko-japońskie na gruncie sprawy dotyczącej masakry w Nanjing. Zob. orzeczenie Sądu w Tokio z 20 marca 2015 r., Westlaw Japan (Ref. No. 2015 WLJPCA 03208001). Odnośnie do tego orzeczenia zob. Q. He, Y. Wang, *Resolving the Dilemma of Judgment Reciprocity. From a Sino-Japanese Model to a Sino-Singaporean Model*, Yearbook of Private International Law 2017–2018, vol. 19, s. 90, przypis 39.

go z innego państwa¹⁹. Ponadto w sprawie miały zastosowanie niemieckie przepisy ustawy o przeprowadzaniu uznawania i wykonywania²⁰ oraz przepisy niemieckiego kodeksu postępowania cywilnego (ZPO)²¹.

Natomiast w zakresie norm kolizyjnych wskazujących prawo właściwe dla dóbr osobistych ujednoczenie stanu prawnego w regionie nie nastąpiło²². Co do wskazania prawa właściwego stan prawny nie został ujednoczony w Unii Europejskiej w ramach rozporządzenia Rzym II²³. Co prawda w projekcie tego rozporządzenia UE odpowiednie przepisy się znalazły. Zostały one jednak usunięte na dalszym etapie prac legislacyjnych, głównie za sprawą lobbingu wydawców negatywnie oceniających projektowane unijne przepisy. Tym samym do zakresu zastosowania rozporządzenia Rzym II nie włączono problematyki zniesławienia i naruszenia dóbr osobistych. Powoduje to, że sądy każdego z państw członkowskich UE stosują krajowe normy kolizyjne w tym zakresie²⁴. W tej sprawie ani sądy polskie, ani sądy niemieckie nie rozważały problematyki prawa właściwego. Sądy polskie zastosowały prawo polskie bez odwoływania się do przepisów kolizyjnych. Na podstawie art. 16 ust. 1 i 2 p.p.m.²⁵, który budzi liczne wątpliwości interpretacyjne²⁶, wydaje się, że w tej sprawie właściwe jest prawo polskie, gdyż krajem ojczystym powoda jest Polska (art. 16 ust. 1 p.p.m.) oraz skutki zdarzenia wystąpiły na jej terytorium (art. 16 ust. 2 p.p.m.). Natomiast sądy niemieckie słusznie nie analizowały tej kwestii, gdyż powodowałaby ona analizę orzeczenia od strony merytorycznej, która jest wyłączona zgodnie z rozporządzeniem Bruksela I.

W ocenie BGH odmowa uznania i wykonania orzeczenia w Niemczech jest uzasadniona w drodze wyjątku przewidzianego w art. 45 ust. 1 zdanie 1 w zw. z art. 34 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I z uwagi na to, iż wykonanie wyroku SA w Krakowie z 2016 r. naruszałoby w sposób oczywisty niemiecki porządek publiczny (*ordre public*). BGH odniósł się do orzeczenia Wyższego Sądu Krajowego w Koblencji i zakwestionował jego tezę, że określenie „polskie obozy zagłady” stanowi twierdzenie niezgodne z rzeczywistością (*unrichtige Tatsachenbehauptung*), które jest wyłączone z ochrony wolności słowa i opinii statuowanej w art. 5 ust. 1 zd. 1 niemieckiej Konstytucji. BGH nie zgodził się z taką argumentacją, stwierdzając w nieco skom-

---

¹⁹ Zob. M. Frigo, *Recognition and Enforcement of Judgments on Matters Relating to Personality Rights and the Recast Proposal of the Brussels I Regulation* [w:] *Recasting Brussels I*, red. F. Pocar, I. Viarengo, F.C. Villata, Padova CEDAM 2012, w. 341–350.

²⁰ Niemiecka ustawa o uznawaniu i stwierdzaniu wykonalności orzeczeń [Anerkennungs- und Vollstreckungsausführungsgesetz (AVAG)], www.gesetze-im-internet.de/avag_2001/ [dostęp: 27.11.2019 r.].

²¹ Niemiecki kodeks postępowania cywilnego [Zivilprozessordnung], <https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/> [dostęp: 27.11.2019 r.].

²² Zob. P. Mostowik, E. Figura-Góralczyk, komentarz do art. 16..., s. 203–231.

²³ Rozporządzenie (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych (Rzym II), Dz. Urz. UE L 199, s. 40, dalej: rozporządzenie Rzym II.

²⁴ Szerzej zob. P. Mostowik, E. Figura-Góralczyk, komentarz do art. 16..., nb. 16–23.

²⁵ Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe, tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1792, dalej: p.p.m.

²⁶ Zob. szerzej P. Mostowik, E. Figura-Góralczyk, komentarz do art. 16..., nb. 33–85.

plikowany sposób, że przedmiotem analizy w sprawie o stwierdzenie wykonalności nie jest kwestia badania nieprawdziwości określenia „polskie obozy zagłady”, ale oświadczenie, do którego złożenia zobowiązano pozwanego w wyroku SA w Krakowie z 2016 r. BGH wyraził tę ostatnią myśl słowami: „przedmiotem badania sądu w ramach postępowania o stwierdzenie wykonalności jest raczej wyłącznie oświadczenie, do którego wydania pozwany został zobowiązany wyrokiem sądu państwa pochodzenia. Pozwany został zobowiązany wyrokiem, aby ocenę wydaną przez sąd polski, dotyczącą jego oświadczenia przyjął i upublicznił jako własną opinię. To w sposób oczywisty narusza podstawowe prawo pozwanego, wyrażone w art. 5 ust. 1 niemieckiej Konstytucji”²⁷. W ocenie BGH pozwany został zobowiązany do przyjęcia i złożenia publicznie jako własnego oświadczenia, które jest oceną (*Bewertung*) autorstwa sądu polskiego, co w sposób oczywisty narusza prawo podstawowe, wynikające z art. 5 ust. 1 niemieckiej Konstytucji.

Zgodzić się trzeba częściowo z formalnymi argumentami tego uzasadnienia. BGH słusznie stwierdza, że zgodnie z art. 45 ust. 1 zdanie 1 w zw. z art. 34 pkt 1 Bruksela I możliwa jest odmowa uznania lub wykonania z uwagi na krajowy *ordre public*. Dla skorzystania z klauzuli porządku publicznego konieczne jest, aby skutek zastosowania obcego prawa w konkretnym przypadku naruszał podstawowe zasady prawa państwa miejsca wykonania oraz w nim obowiązujące poczucie sprawiedliwości (*Gerechtigkeitsvorstellung*) w tak rażącym stopniu, aby to naruszenie wykluczało stwierdzenie wykonalności. Nadto BGH podkreślił, iż w świetle rozporządzenia Bruksela I naruszenie tych podstawowych zasad musi mieć charakter oczywisty.

Warto dodać, że możliwość powołania się na tę klauzulę i odmowa uznania lub wykonania orzeczenia z uwagi na jego negatywne potencjalne skutki dotyczą w istocie problematyki merytorycznej. W niniejszej sprawie nie postawiono zarzutów proceduralnych przeciwko jakości postępowania w Polsce, ale zarzut skierowany w stosunku do meritum rozstrzygnięcia sądu i jego skutków. Taką możliwość przewidziano w rozporządzeniu Bruksela I, ponieważ klauzula ma też „materialnoprawne oblicze”, ale widzieć ją trzeba jako wyjątek od zasady, zgodnie z którą przy stwierdzeniu wykonalności zagranicznego orzeczenia sąd państwa wykonania nie dokonuje kontroli merytorycznej.

Trudno natomiast zgodzić się z – dość skomplikowanym – wywodem nie dotyczącym meritum sprawy, tj. wyrażenia „polskie obozy zagłady” oraz kwestii sprostowania i przeproszenia, ale dokonującym osobliwego „przekierowania” argumentacji nie na relację powoda z pozwanym, lecz na sentencję wyroku polskiego sądu. W ocenie BGH to właśnie wyrok SA w Krakowie z 2016 r. narusza negatywną wolność słowa (*negative Meinungsfreiheit*), czyli prawo do nieposiadania własnego zdania, niewypowiadania własnego zdania, do milczenia oraz do niemożności zmuszenia

---

²⁷ „Gegenstand der rechtlichen Prüfung im Rahmen der Vollstreckbarkeitserklärung ist vielmehr ausschließlich die Erklärung, zur deren Abgabe das Gericht des Urteilsstaates die Antragsgegnerin verurteilt hat. Die Antragsgegnerin ist dazu verurteilt worden, die Bewertung, die ihre Erklärung durch das polnische Gericht erfahren hat, als eigene Meinung zu übernehmen und zu veröffentlichen. Dies verstößt offenkundig gegen das Grundrecht der Antragsgegnerin aus Art. 5 Abs. 1 GG.” (uzasadnienie wyroku BGH z 2018 r., s. 10).

innej osoby do wyrażania obcego zdania jako własnego. W ocenie BGH oświadczenie, którego treść została sformułowana w sentencji wyroku SA w Krakowie z 2016 r., jest wyrażeniem opinii (*Meinungsäußerung*, *Werturteil*). Zdaniem BGH niemożliwość zbadania, czy dane twierdzenie wyraża prawdę, czy fałsz (niemożliwość falsyfikowania danego twierdzenia), czyni z niego opinię. BGH w uzasadnieniu sprowadza sprostowanie twierdzenia fałszującego historię do kategorii pojęciowej „opinii”, z którą to kategorią następnie wiąże zasadę wolności słowa i wyrażania opinii, a potem – ochronę tej zasady w niemieckiej Konstytucji i oddziaływanie blokujące wykonanie polskiego wyroku na podstawie klauzuli porządku publicznego.

W dalszej części BGH *de facto* dokonuje oceny relacji zawinienia do obowiązków nałożonych przez sąd. Podnosi, iż błędne określenie „polskie” obozy nie wywołało sensacji w 2013 roku, a pozwany więcej takiego określenia nie używał, a także iż sformułowanie było oderwane od całości tekstu zapowiedzi i samego programu. Ponadto BGH twierdzi, że uznanie opisu zapowiedzi programu za fałszowanie historii oraz za naruszenie dóbr osobistych byłego więźnia obozu koncentracyjnego w Auschwitz jest skutkiem oceny wartościującej (*Werturteil*), a nie stwierdzenia faktu (*Tatsachenbehauptung*). W ocenie BGH trudno posądzać pozwanego o to, iż używając powyższego określenia, uważał, że leżące w aktualnej Polsce obozy koncentracyjne Majdanek i Auschwitz były dziełem Polaków. Taki wniosek jest jedynie oceną wartościującą, subiektywnym zdaniem SA w Krakowie, którego pozwany nie musi podzielać i upubliczniać jako własnego zdania, gdyż naruszałoby to prawo do wolności słowa (wolności wypowiedzi i wolności mediów) zagwarantowane przez art. 5 ust. 1 niemieckiej Konstytucji²⁸.

W uzupełnieniu powyższej argumentacji BGH podnosi, że stwierdzenie wykonalności wyroku SA w Krakowie narusza konstytucyjną zasadę proporcjonalności (*Verhältnismäßigkeitsgrundsatz*). BGH przedstawia odpowiednie, jego zdaniem adekwatne środki przywrócenia stanu zgodnego z prawem. Stwierdza, iż zobowiązanie prasy lub telewizji do upublicznienia sprostowania stanowi naruszenie ich prawa, wynikającego z art. 5 ust. 1 niemieckiej Konstytucji oraz z art. 10 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka²⁹, zgodnie z którymi media same decydują, jak i o czym informują. W porządkach prawnych państw członkowskich Unii Europejskiej występuje duże zróżnicowanie w kwestii rozumienia wolności wypowiedzi z art. 10 EKPC. W Niemczech dominuje liberalne podejście do tej wolności. Wydaje się jednak, że w przypadku postępowania o stwierdzenie wykonalności orzeczeń interpretacja BGH powinna być bardziej restrykcyjna w kwestii granic, jakie nadane zostały przez prawodawcę międzynarodowego pojęciu „wolność słowa”, „wolność opinii” i „wolność wypowiedzi”³⁰.

²⁸ Podobnie zob. Z. Rudzińska-Bluszcz, *Wyroki w sprawie „polskich obozów zagłady” nie do wykonania w Niemczech?*, <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/wyroki-w-sprawie-polskich-obozow-zaglady-nie-do-wykonania-w,307736.html> [dostęp: 27.11.2019 r.].

²⁹ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2, Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm., dalej: EKPC.

³⁰ Wyrok ECtHR z 29 marca 2001 r., Thoma p. Luxembourg, Reports 2001-III.

Ponadto BGH ponownie przechodzi w istocie do oceny merytorycznej polskiego wyroku w części, która – również jego zdaniem – nie jest rażąco sprzeczna z niemieckim *ordre public*, co jest zasadniczo wyłączone na tle rozporządzenia Bruksela I. Stwierdza bowiem, iż określenie „polskie obozy koncentracyjne” (przy tym błędnie powołując się na obozy „koncentracyjne”, mimo że w kwestionowanym wyrażeniu była mowa o obozach „zagłady”, co nie jest synonimem) widniało na stronie internetowej tylko cztery dni i od razu po interwencji polskiej Ambasady zostało sprostowane. Nadmienia także, iż wynikało ono z niedokładnego tłumaczenia, a pozwany upublicznił na swojej stronie internetowej oświadczenie, do którego złożenia zobowiązał go wyrok SA w Krakowie z 2016 r., w sposób, który jedynie w ocenie powoda był wadliwy. Następnie BGH wskazuje, że stwierdzenie wykonalności wyroku SA w Krakowie z 2016 r. naruszałoby art. 5 ust. 1 niemieckiej Konstytucji, gdyż nakazany sposób podania do wiadomości oświadczenia (powołując się na zbyt długi okres upublicznienia oświadczenia, wielkość czcionki, jej grubość oraz ramkę) nie jest ani konieczny, ani racjonalny dla naprawienia naruszenia dóbr osobistych powoda. Ta ostatnia argumentacja uzasadnienia wyroku BGH z 2018 r. sprowadza się do merytorycznej kontroli wyroku SA w Krakowie z 2016 r., chociaż – jak stwierdził BGH w treści tego uzasadnienia – sąd państwa wykonania zgodnie z art. 45 ust. 2 ani art. 36 rozporządzenia Bruksela I nie ma takich uprawnień. Oczywiście zastosowanie klauzuli porządku publicznego, na co wyjątkowo pozwala rozporządzenie Bruksela I, oznacza wyjątkową możliwość oceny wyroku z perspektywy *ordre public* państwa wykonania wyroku.

Stosowanie klauzuli porządku publicznego polega na tym, że sąd bierze pod uwagę merytoryczne zasady wyrażające porządek publiczny (interpretowane nie tylko z przepisów krajowych, ale też konwencji międzynarodowych i prawa UE – tj. ze wszystkich źródeł prawa w danym systemie) i porównuje z nimi merytoryczny skutek zagranicznego orzeczenia. Ponieważ nie ma unijnych zasad prawa prywatnego, to nie ma też unijnego materialnego standardu z zakresu prawa cywilnego, który by miał zastosowanie przy stosowaniu klauzuli i którego wadliwe zastosowanie można by podnosić w ramach środków prawnych UE. Odmienne podejście groziłoby tym, że również w innych wypadkach odmowy stwierdzenia wykonalności zagranicznego orzeczenia w oparciu o klauzulę Trybunał Sprawiedliwości UE i inne instytucje unijne czułyby się kompetentne do oceniania, czy krajowe rozumienie podstawowych zasad porządku prawnego (*ordre public*) jest zgodne z prawem unijnym, mimo że unijnego prawa materialnego nie ma i być nie może z uwagi na brak kompetencji UE.

Zarazem można jednak odnieść wrażenie, że istota omawianej sprawy to nie tylko materialne prawo cywilne (prywatne), w ramach którego nie ma jednolitych unijnych standardów. Kwestię wolności słowa, wolności wypowiedzi i fałszowania historii można widzieć też w obszarze innym niż „współpraca sądowa w sprawach cywilnych” (normy kolizyjne prawa prywatnego międzynarodowego i międzynarodowe postępowanie cywilne). Można by się zastanawiać, czy wyrokowi BGH z 2018 r. nie zarzucić nie tyle naruszenia przepisu rozporządzenia Bruksela I, ile innych ogólniejszych zasad o charakterze prawa publicznego międzynarodowego. Przecież ograniczenia wolności mediów są domeną prawa publicznego gospodar-

czego, a to z kolei jest (powinien być) trzon działalności Unii Europejskiej. Zdecydowanie lepszym forum do kwestionowania powyższego rozumienia niemieckiego porządku publicznego wydaje się Rada Europy. Można wyrazić nawet pogląd, że konwencje przygotowane w ramach Rady Europy i przyjęte przez państwa w niej skupione – przy czym zarówno Polska, jak i Niemcy są jej członkami – stoją na przeszkodzie takiemu wyłożeniu wolności słowa i swobody wyrażania opinii jak w wyroku BHG z 2018 r., w szczególności z uwagi na granice art. 10 EKPC.

Na marginesie trzeba zauważyć, że postępowania w sprawie rozstrzygniętej omawianymi wyrokami nie mogą dotyczyć – pojawiające się w 2018 r. na forum międzynarodowym – zarzuty przeciw reformom sądownictwa w Polsce. Kwestionowane zmiany weszły bowiem w życie w połowie 2018 r., a wyrok polskiego sądu zapadł w postępowaniu prowadzonym do grudnia 2016 r. Ponadto rząd polski w drugiej połowie 2018 r. wycofał się z najbardziej krytykowanej części zmian³¹.

V. Uwagi końcowe

Omawiany wyrok BGH z 2018 r. oceniać trzeba przede wszystkim z perspektywy wykonywania zagranicznych orzeczeń w trybie unijnego rozporządzenia Bruksela I. W tym rozporządzeniu, jak w każdym akcie normatywnym z zakresu międzynarodowego prawa prywatnego i postępowania cywilnego, przewidziano tzw. klauzulę porządku publicznego. To wyjątkowy instrument, który pozwala na nieuznanie lub niestwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia, jeżeli mogłoby to wywołać skutek oczywiście sprzeczny z krajowym porządkiem publicznym. Formalnie nie można mieć więc zastrzeżeń co do możliwości skorzystania z tej konstrukcji prawnej. Niemniej w doktrynie akcentuje się potrzebę ścisłego wykładania przepisów o klauzuli, o czym była mowa wyżej³². Nie może ulegać wątpliwości, że dane państwo ma prawo do odmowy uznania lub wykonania orzeczenia z uwagi na jego sprzeczność z podstawowymi zasadami porządku prawnego, w tym proceduralnego lub materialnoprawnego. W doktrynie celnie zauważa się, że taka ewentualność jest konieczna, a system prawny, w którym brak byłoby omawianego rozwiązania, porównano do „pojazdu bez hamulców”³³. Za potrzebą istnienia wyjątkowej klauzuli nawet do użytku w relacjach między państwami członkowskimi jednej organizacji

---

³¹ Np. Z. Rudzińska-Bluszcz z Biura Rzecznika Praw Obywatelskich (*Wyroki w sprawie „polskich obozów zagłady”...*) sugeruje, że przyczyną odmowy wykonalności orzeczenia sądu polskiego, na którą nie powołał się w uzasadnieniu BGH, lecz która mogła w rzeczywistości oddziaływać, były polityczne debaty w ramach instytucji unijnych nt. zagrożenia praworządności w Polsce oraz stanowisko pozwanego, zgodnie z którym w Polsce również władza sądownicza pod naciskiem polskiego rządu ma realizować aktywną politykę historyczną. Polski wyrok, którego dotyczył wniosek o stwierdzenie wykonalności, zapadł bowiem na kilka miesięcy przed reformami sądownictwa w Polsce. To powoduje, że w przypadku jego wydawania nie mogło dojść do naruszenia praworządności w efekcie zmian prawa, które objęła dyskusja w 2018 r.

³² Zob. więcej S. Francq [w:] *Brussels I Regulation*, red. U. Magnus, P. Mankowski, Munich 2007, s. 568.

³³ K. Siehr, *Kollisionen des Kollisionsrechts* [w:] *Die richtige Ordnung. Festschrift für Jan Kropholler zum 70. Geburtstag*, red. D. Baetge, J. v. Hein, M. v. Hinden, Tübingen 2008, s. 223.

międzynarodowej przemawiają duże różnice systemów prawnych (różnie w państwach członkowskich UE unormowana jest w szczególności odpowiedzialność cywilna za zniesławienie i naruszenie dóbr osobistych)³⁴, a ponadto potrzeba zabezpieczenia porządku prawnego danego państwa przed niepożądanymi skutkami obcego orzeczenia, które może zostać w przyszłości wydane w oparciu o prawo obce w kształcie, który nie może być przewidywalny. Klauzulę porządku publicznego *expressis verbis* przewidziano w rozporządzeniu Bruksela I, więc formalnie trudno zarzucić wyrokowi BGH z 2018 r. bezpośrednie naruszenie prawa UE.

Na tle uzasadnienia wyroku BGH z 2018 r. rodzą się jednak wątpliwości merytoryczne (materialnoprawne) wobec powyższego krajowego rozumienia wolności opinii oraz argumentacji, która prowadzi do uznawania fałszowania historii za opinię. Kwestii fałszowania historii oraz ograniczeń wolności słowa dotyczą pośrednio regulacje publicznoprawne UE, a także dorobek Rady Europy³⁵. Warto mieć także na względzie istotną rolę w zakresie ochrony praw człowieka umów międzynarodowych, zawartych przez państwa członkowskie UE przed akcesją z innymi państwami.

Natomiast z pewnością trudno zgodzić się z argumentacją BGH, który uznaje treść wyroku SA w Krakowie z 2016 r. za „opinię” (*Meinungsäußerung, Werturteil*). Odmowę wykonania wyroku SA w Krakowie z 2016 r. uzasadniono głównie tym, że nakazane przeproszenie przez ZDF naruszałoby niemieckie rozumienie praw podstawowych, tj. prawa do wolności wypowiedzi i wolności mediów, ponieważ zmuszałoby do żalu i przeproszenia, za „opinię” (*Meinung*) inną niż „opinia” (tj. tak nazwano wyrok) polskiego sądu, dotyczący sformułowania „polskie obozy zagłady”. Definicja „opinii” przyjęta przez BGH powoduje, że żadnego sprostowania nakazanego przez sąd obcy nie dałoby się zamieścić w prasie lub telewizji, gdyż tego typu oświadczenia ze swej istoty nie są falsyfikowalne, a w konsekwencji każde z nich powodowałoby naruszenie wolności słowa. Zastrzeżenia budzić może również, zreferowany wyżej, tok rozumowania, który doprowadził do zastosowania klauzuli i odmowy wykonania polskiego orzeczenia w sprawie naruszenia dóbr osobistych, jako „oczywiście sprzecznego” z porządkiem publicznym Niemiec z powołaniem się na art. 34 pkt 1 oraz art. 45 ust. 1 zd. 1 rozporządzenia Bruksela I.

---

³⁴ Comparative study on the situation in the 27 Member States as regards the law applicable to non-contractual obligations arising out of violations of privacy and rights relating to personality. JLS/2007/C4/028. Final Report, <http://www.ejtn.eu/PageFiles/6333/Mainstrat%20Study.pdf>, s. 36–41 [dostęp: 27.11.2019 r.].

³⁵ Zob.: Introduction to the European Convention on Human Rights The rights guaranteed and the protection mechanism, Council of Europe, 2005, s. 22–27, [https://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRFILES/DG2-EN-HRFILES-01\(2005\).pdf](https://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRFILES/DG2-EN-HRFILES-01(2005).pdf) [dostęp: 27.11.2019 r.]. Zob. też M. Brzozowska-Pasiecka, *Legitymacja czynna osób fizycznych i prawnych w sprawach o naruszenie prawa do tożsamości narodowej. Przegląd orzecznictwa polskiego z uwzględnieniem orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, Monitor Prawniczy 2019/22.

STRESZCZENIE

Artykuł dotyczy orzeczenia niemieckiego Federalnego Sądu Najwyższego z dnia 19 lipca 2018 r. (IX ZB 10/18), w którym odmówiono stwierdzenia wykonalności polskiego wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 22 grudnia 2016 r., powołując się na niemiecki porządek publiczny. Sprawa dotyczyła naruszenia dóbr osobistych byłego więźnia obozu koncentracyjnego w Auschwitz podczas II wojny światowej – Karola Tendery przez publikację dnia 15 lipca 2013 r. na stronie internetowej Zweites Deutsches Fernsehen zapowiedzi filmu dokumentalnego *Verschollene Filmschätze 1945. Die Befreiung der Konzentrationslager* (*Zaginione skarby filmowe 1945. Wyzwolenie obozu koncentracyjnego*), w którym zamiast wyrażenia „nazistowskie (lub niemieckie) obozy zagłady Majdanek i Auschwitz” użyto sformułowania „polskie obozy zagłady Majdanek i Auschwitz”. W analizowanym orzeczeniu niemiecki Federalny Sąd Najwyższy powołał się na oczywiste naruszenie niemieckiego porządku publicznego zgodnie z art. 34 ust. 1 i art. 45 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I oraz na „wolność opinii”, która jest prawem konstytucyjnym uregulowanym w art. 5 ust. 1 zdanie 1 niemieckiej Konstytucji. Analiza dotyczy oceny orzeczenia niemieckiego Federalnego Sądu Najwyższego z punktu widzenia międzynarodowego prawa prywatnego oraz uzupełniająco – międzynarodowego prawa publicznego.

SUMMARY

THE REFUSAL TO DECLARE THE ENFORCEMENT OF THE JUDGMENT AND THE PUBLIC POLICY (*ORDRE PUBLIC*) – COMMENTS ON THE JUDGMENT OF THE GERMAN SUPREME COURT (BUNDESGERICHTSHOF) OF 19 JULY 2018 (IX ZB 10/18)

The article covers the analysis of the judgment of German Supreme Court of 19 July 2018 (IX ZB 10/18) that dismissed the motion for the declaration of enforcement of the judgment of Polish Court of Appeal in Cracow of 22nd December 2016 by invoking a German public policy (*ordre public*) clause. The case concerned the infringement of the personality rights of a former prisoner of the Auschwitz concentration camp during Second World War – Mr. Karol Tendera by the publication on 15th July 2013 on the website of Zweites Deutsches Fernsehen the announcement of the documentary film “*Verschollene Filmschätze 1945. Die Befreiung der Konzentrationslager*” (“Lost Movie Treasures of 1945. Liberation of concentration camp”) in which the expression “Polish extermination camps of Majdanek and Auschwitz” was used instead of the expression “Nazi (or German) extermination camps of Majdanek and Auschwitz”. The basis for the analysed judgment of German Supreme Court was the obvious violation of German public policy (*ordre public*) under Article 34 (1) and Article 45 (1) Brussels I EU Regulation and “freedom of opinion” which is the constitutional right regulated in Article 5 Sec. 1 Sentence 1 of the German Constitution. The analysis concerns the evaluation of the judgment of German Supreme Court from the perspective of private international law and additionally public international law.

Słowa kluczowe: klauzula porządku publicznego, międzynarodowe postępowanie cywilne, uznawanie i stwierdzanie wykonalności zagranicznych orzeczeń, wolność opinii, naruszanie dóbr osobistych

Key words: the public policy (*ordre public*) clause, international civil procedure, recognition and enforcement of foreign judgments, freedom of expression, infringement of personality rights

Lista recenzentów numery XVI–XVII (2018–2019)

- dr hab. Michał Balcerzak, prof. UMK (UMK, Toruń)
- dr Iga Bałos (KAAF, Kraków)
- adw. Jacek Biały (Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa)
- dr Manuela Brillat (Plaidier les droits de l'homme, Strasbourg)
- dr Jakub Czepek (UKSW, Warszawa)
- dr Piotr Cybula (AWF, Kraków)
- dr Agnieszka Czubik (UJ, Kraków)
- dr hab. Paweł Czubik, prof. UEK (UEK, Kraków)
- dr Paweł Filipek (UEK, Kraków)
- prof. dr hab. Bogusława Gneta (UEK, Kraków)
- SSN Katarzyna Gonera (SN, Warszawa)
- dr hab. Łukasz Gruszczyński, prof. ALK (ALK, Warszawa)
- dr hab. Patrycja Grzebyk (UW, Warszawa)
- dr hab. Agnieszka Grzelak, prof. ALK (ALK, Warszawa)
- dr Łukasz Grzejdział (UŁ, Łódź)
- dr Matthias Hartwig (Max Planck Institute for Comparative Public Law & International Law, Heidelberg)
- dr hab. Marcin Kałduński (UMK, Toruń)
- dr hab. Ireneusz C. Kamiński, prof. INP PAN (PAN, Warszawa)
- dr Piotr Łubiński (UP Kraków)
- dr hab. Marcin Menkes, prof. SGH (SGH, Warszawa)
- dr Aleksandra Mężykowska (INP PAN, Warszawa)
- dr hab. Elżbieta Morawska (UKSW, Warszawa)
- dr hab. Piotr Mostowik, prof. UJ (UJ, Kraków)
- dr hab. Przemysław Saganek, prof. INP PAN (INP PAN)
- dr hab. Mateusz Stępień, prof. UJ (UJ, Kraków)
- dr Agnieszka Wedeł-Domaradzka (UKW, Bydgoszcz)
- dr hab. Karolina Wierczyńska, prof. INP PAN (INP PAN, Warszawa)
- dr Anna Wysocka-Bar (UJ, Kraków)